

Řádné a přezkoumatelné rozhodnutí

Případná absence řádného a přezkoumatelného odůvodnění právního posouzení věci odvolacím soudem z pohledu právně významných skutečností pro rozhodnutí věci znemožňuje dovolacímu soudu přezkoumat jeho správnost. Nepřezkoumatelnost rozsudku ve svých důsledcích představuje porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu uvedeného v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

(Rozsudek Nejvyššího soud České republiky sp.zn. 33 Odo 809/2002, ze dne 29.10.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně S. spol. s r.o., zastoupené, advokátem, proti žalované JUDr. M. O., zastoupené, advokátem, o zaplacení částky 1 000 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu ve Zlíně pod sp. zn. 5 C 101/98, o dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 14. června 2002 č. j. 13 Co 414/2000-139, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 14. června 2002 č. j. 13 Co 414/2000-139, pokud jím byl změněn rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 9. března 2000 č. j. 5 C 101/98-90 tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni úrok z prodlení ve výši 26 % z částky 1 000 000 Kč za dobu od 13. 12. 1997 do 19. 3. 2000, a potvrzen ve výroku o nákladech řízení, a pokud jím bylo rozhodnuto o náhradě nákladů odvolacího řízení, se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Brně k dalšímu řízení. Ve zbývajícím rozsahu Nejvyšší soud České republiky dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 9. března 2000 č. j. 5 C 101/98-90 uložil žalované, aby zaplatila žalobkyni částku 1 000 000 Kč s 26% úrokem z prodlení od 13. 12. 1997 do zaplacení, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že účastníci uzavřeli dne 30. září 1996 podle § 631 občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“) smlouvu o dílo, jejímž předmětem byla dostavba rozestavěného rodinného domu. Podle faktury žalobkyně č. 970200 se dne 12. 12. 1997 stalo splatné konečné vyúčtování dosud nezaplacené ceny díla ve výši 1 192 587 Kč. Žalovaná žalobkyni uhradila částku 121 461,60 Kč a dále se souhlasem žalobkyně započítala svou pohledávku vůči ní ve výši 71 125,40 Kč. Z konečného vyúčtování tak zůstal neuhrazen nedoplatek ve výši 1 000 000 Kč, s jehož zaplacením se žalovaná dostala do prodlení dne 13. 12. 1997. Žalovaná poté vyčíslila žalobkyni smluvní pokutu ve výši 1 000 000 Kč za prodlení se zhotovením díla sjednanou ve smlouvě o dílo podle § 544 a násl. ObčZ a tuto podle § 580 a násl. ObčZ započítala proti pohledávce žalobkyně, která je předmětem tohoto řízení. Soud prvního stupně posoudil podle § 3 odst. 1 a § 39 ObčZ část smlouvy o dílo, která se týkala smluvní pokuty, jako absolutně neplatnou, a to pro její nepřiměřenou výši, když „při ročním prodlení s plněním podle smlouvy o dílo jen podle žalovanou uplatněného prodlení s dokončením objektu rodinného domu, dokončením úprav a provedení kolaudace by smluvní pokuta činila částku 4 680 000 Kč, což podstatně převyšuje dohodnutou cenu díla“. Z toho důvodu pak soud prvního stupně uzavřel, že žalovaná nemohla postupovat podle § 580 ObčZ a se svojí povinností uhradit žalobkyni nedoplatek ceny díla se dostala od 13. 12. 1997 do prodlení.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 14. června 2002 č. j. 13 Co 414/200-139 připustil zpětvzetí návrhu na zahájení řízení ohledně částky 1 000 000 Kč, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku ohledně povinnosti žalované zaplatit žalobci částku 1 000 000 Kč zrušil a v tomto rozsahu řízení zastavil, změnil výrok rozsudku soudu prvního stupně týkající se příslušenství žalované pohledávky tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni úrok z prodlení ve výši 26 % z částky 1 000 000 Kč za dobu od 13. 12. 1997 do 19. 3. 2000, potvrdil výrok o nákladech řízení a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud takto rozhodl vzhledem k tomu, že žalovaná po podání odvolání uhradila žalobkyni dne 20. 3. 2000 částku 1 000 000 Kč, žalobkyně vzala zpět návrh na zahájení řízení ohledně této částky a navrhla zastavení řízení do této výše. Odvolací soud se vypořádal s nesouhlasem žalované s připuštěním zpětvzetí návrhu a zastavením řízení, neboť tento nesouhlas nemá oporu v důvodech, daných § 208 občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“). Konstatoval, že „vezme-li žalobce svou žalobu zpět proto, že uplatněná pohledávka zanikla splněním ze strany žalovaného, nemohou být důvody, které žalovaný uvede ke zdůvodnění svého nesouhlasu se zpětvzetím žaloby, považovány za vážné ve smyslu § 208 věty druhé o. s. ř.“ I kdyby podle odvolacího soudu soud nepřipustil zpětvzetí, „nemohl by za situace, kdy došlo k částečnému splnění

pohledávky rozhodnout jinak, než v tomto rozsahu žalobu zamítnout z důvodu zániku dluhu, aniž by zkoumal, zda je nárok žalobce oprávněný“. Ve věci úroku z prodlení vzal odvolací soud za nesporné, že žalovaná se dostala do prodlení se zaplacením částky 1 000 000 Kč dne 13. 12. 1997 a toto prodlení trvalo do zaplacení dluhu dne 20. 3. 2000.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání a namítla, že jí byla nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem, když odvolací soud rozhodoval bez její přítomnosti. V důsledku takového postupu soudu nemohla polemizovat s názorem odvolacího soudu, že pokud byla vzata v meritum věci žaloba zpět, není již třeba se nadále dovoláním zabývat. Dovolatelka trvá na tom, že pohledávka žalobkyně zanikla započtením oproti jejímu nároku na smluvní pokutu, takže žaloba je nedůvodná. Namítla, že se soud nezabýval zkoumáním jejího nároku na smluvní pokutu, přičemž tento závěr byl přitom rozhodující přinejmenším pro rozhodnutí, zda je dovolatelka povinna zaplatit úrok z prodlení a náklady řízení. Rozsudek odvolacího soudu dovolatelka hodnotí jako nepřezkoumatelný, neboť nelze zjistit, na základě jaké skutečnosti dospěl soud k závěru, že je důvodný požadavek žalobce na zaplacení úroku z prodlení ve výši 26 %. Dovolatelka navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání poukázala na to, že dovolatelka neuvedla, o jaká ustanovení občanského soudního řádu opírá přípustnost dovolání a v čem spatřuje jeho důvodnost. Soudní řízení vytykanou vadou řízení podle názoru žalobkyně netrpí, rozhodování odvolacího soudu postupem podle § 214 odst. 2 písm. b), e) a f) o. s. ř., ve znění před novelou č. 30/2000 Sb., bez nařízení jednání je v souladu se zákonem a odpovídá stávající judikatuře i publikovaným názorům týkajícím se řízení před odvolacím soudem při zpětvzetí žaloby. Je toho názoru, že odvolací soud i za situace nařízení jednání nemohl vydat jiný než napadený rozsudek. Zejména zdůraznila, že plnění žalobkyně v průběhu odvolacího řízení je nezpochybnitelným faktem a právní úprava nezná pojem „plnění z důvodu procesní opatrnosti“. Bylo by proto irelevantní zabývat se nadále zkoumáním, zda žalovaná plnila na svůj dluh či z jiného důvodu. Žalobkyně navrhla odmítnutí dovolání jako nepřípustného a pro případ, že by bylo dovolání shledáno dovolacím soudem přípustným, navrhla jeho zamítnutí jako nedůvodného.

Podle ustanovení části dvanácté hlavy I bodu 17 zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/63 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2001) nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2000 – dále opět jen „o. s. ř.“). Tak je tomu i v daném případě, kdy rozsudek odvolacího soudu byl vydán po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, tedy podle o. s. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2000.

Podle části dvanácté hlavy I bodu 15 zákona č. 30/2000 Sb. se totiž dovolání proti rozhodnutím soudu prvního stupně vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. V posuzované věci byl rozsudek soudu prvního stupně vydán dne 9. března 2000. Rovněž zpětvzetí žaloby bylo učiněno před 1. lednem 2001 (část dvanáctá hlava I bod 7 zákona č. 30/2000 Sb.).

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou, obsahuje stanovené náležitosti a dovolatelka je zastoupena advokátem, nejprve zkoumal, zda je podané dovolání přípustné.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Podle § 238a odst. 1 písm. b) o. s. ř. je přípustné dovolání proti usnesení odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto tak, že se zpětvzetí návrhu nepřipouští, nebo tak, že se zpětvzetí návrhu připouští, rozhodnutí soudu prvního stupně zrušuje a řízení zastavuje (§ 208); to neplatí o věcech, v nichž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 20 000 Kč a v obchodních věcech 50 000 Kč.

V posuzované věci rozhodl odvolací soud rozsudkem ve výrocích pod body I a II tak, že zpětvzetí návrhu na zahájení řízení ohledně částky 1 000 000 Kč se připouští a rozsudek soudu prvního stupně se ohledně povinnosti žalované zaplatit žalobkyni částku 1 000 000 Kč zrušuje a v tomto rozsahu se řízení zastavuje. Odvolací soud rozhodoval rozsudkem, neboť ve výroku pod bodem III bylo rozhodováno ve věci samé; výroková část jeho rozsudku týkající se připuštění zpětvzetí návrhu na zahájení řízení a zrušení rozsudku soudu prvního stupně včetně zastavení řízení však má charakter usnesení a dovolání proti této části rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle § 238a odst. 1 písm.

b) o. s. ř.; Nejvyšší soud se proto nadále zabýval jeho důvodností.

Podle § 208 o. s. ř. je-li návrh na zahájení řízení vzat zpět, když již rozhodl soud prvního stupně, ale jeho rozhodnutí není dosud v právní moci, odvolací soud rozhodne o připuštění zpětvzetí. Soud zpětvzetí nepřipustí, jestliže druhý účastník z vážných důvodů s tím nesouhlasí. Jestliže zpětvzetí připustí, odvolací soud zruší rozhodnutí soudu prvního stupně a řízení zastaví.

Zákon blíže nespécifikuje, co lze za vážné důvody na straně druhého účastníka, které ho vedou k nesouhlasu se zpětvzetím návrhu, považovat. Rozhodující jsou vždy konkrétní okolnosti případu a povaha uplatňovaného nároku, která určí, zda je možno zvažovat vedle objektivních i subjektivní hlediska. V tzv. sporném řízení je tento zájem zpravidla dán, jde-li o řízení, jež mohlo být zahájeno i na návrh žalovaného a jehož výsledkem je rozhodnutí mající povahu tzv. iudicium duplex (např. řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví), nebo tehdy, má-li meritoriální rozhodnutí význam pro právní postavení žalované strany. To však platí pouze za předpokladu, že dosud nedošlo k platnému mimosoudnímu vyřešení věci dohodou účastníků či k dobrovolnému splnění uplatněného nároku žalovaným. Pokud se však v řízení o uložení povinnosti k požadovanému plnění zjistí, že toto plnění již bylo poskytnuto, odpadá samotná podstata sporu a rozhodování soudu nemůže vést k předpokládanému účelu; za této situace musí soud žalobu (pokud ji žalobce nevezme zpět) zamítnout bez ohledu na to, nakolik je uplatněný nárok odůvodněn. Vezme-li tedy žalobce svou žalobu zpět proto, že uplatňovaná pohledávka zanikla splněním ze strany dlužníka, ztrácí spor z pohledu obou účastnických stran i z pohledu § 1 a 2 o. s. ř. své opodstatnění a veškeré důvody, které žalovaný uvede ke zdůvodnění svého nesouhlasu se zpětvzetím žaloby, nemohou být považovány za vážné ve smyslu ustanovení § 208 věty druhé o. s. ř.

V dané věci zanikla pohledávka uplatněná žalobou splněním a odvolací soud by proto i v případě pokračování v řízení nebyl oprávněn rozhodnout jinak, než zamítnout žalobu právě pro zánik dluhu, aniž by byl v takovém případě oprávněn zkoumat, zda nárok žalobkyně byl po právu či nikoliv. Ani v případě závěru soudu o ne důvodnosti nároku by soud samozřejmě nemohl žalobkyni uložit povinnost peníze vrátit žalované. Nejvyšší soud České republiky již v obdobné věci vícekrát zaujal uvedené stanovisko (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 9. 1999 sp.zn. 25 Cdo 1792/99 publikovaný v časopise Soudní judikatura ročník 2000, č. 5, str. 180) a nemá důvodu ani v tomto případě ničeho měnit. Závěru odvolacího soudu o připuštění zpětvzetí žaloby do částky 1 000 000 Kč, zrušení rozsudku soudu prvního stupně v tomto rozsahu a zastavení řízení nelze tudíž ničeho vytknout.

Odvolací soud přitom nepochybil, pokud o připuštění zpětvzetí návrhu na zahájení řízení, zrušení rozsudku soudu prvního stupně a zastavení řízení rozhodl bez nařízení jednání. Učinil tak totiž v souladu s § 214 odst. 2 písm. b) a e) o. s. ř. a tímto postupem tedy žalované neodňal možnost jednat před soudem.

Z uvedených závěrů je zřejmé, že dovolání žalované napadající část rozsudku odvolacího soudu, již bylo rozhodnuto o připuštění zpětvzetí žaloby co do částky 1 000 000 Kč, zrušen rozsudek soudu prvního stupně v části týkající se povinnosti žalované zaplatit žalobkyni uvedenou částku a zastaveno řízení v této části, není důvodné, a proto bylo Nejvyšším soudem zamítnuto.

Možnost jednat před soudem odvolací soud žalované neodňal ani tím, že o příslušenství pohledávky žalobkyně, tedy o úrocích z prodlení z částky 1 000 000 Kč rovněž rozhodl bez jednání. Podle § 214 odst. 1 o. s. ř. k projednání odvolání nařídí předseda senátu odvolacího soudu jednání. Podle § 214 odst. 2 písm. f) o. s. ř. není třeba jednání k projednání odvolání nařizovat, jestliže se odvolání týká toliko nákladů řízení, příslušenství pohledávky nebo její splatnosti anebo předběžné vykonatelnosti rozsudku. V odstavci 2 uvedeného ustanovení jsou taxativně vypočteny výjimky ze zásady, že odvolací řízení se provádí jednáním. Pokud tedy odvolací soud v posuzované věci nenařizoval jednání v řízení, v němž se jednalo pouze o příslušenství již uhrazené pohledávky, postupoval v souladu s § 214 odst. 2 písm. f) o. s. ř. a k porušení občanského soudního řádu nedošlo.

Dovolání žalované proti výroku rozsudku odvolacího soudu pod bodem III, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně změněn ve výroku, kterým byla žalované uložena povinnost zaplatit žalobkyni příslušenství z žalované částky, tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni úrok z prodlení ve výši 26 % z částky 1 000 000 Kč za dobu od 13. 12. 1997 do 19. 3. 2000, je však přípustné podle § 239 odst. 2 o. s. ř., přičemž je i důvodné.

Odvolací soud v tomto výroku uvedl, že částečně mění rozsudek soudu prvního stupně. Pro posouzení, zda jde o měnící rozsudek odvolacího soudu, však není samo o sobě významné, zda odvolací soud formálně rozhodl podle § 219 o. s. ř. nebo zda postupoval podle § 220 o. s. ř., popřípadě podle § 221 o. s. ř., rozhodující je obsahový vztah rozsudků soudů obou stupňů. V posuzované věci sice odvolací soud použil ve výroku termín „se rozsudek soudu prvního stupně mění“, nárok žalobkyně přisouzený rozhodnutím soudu prvního stupně však ve skutečnosti potvrdil s tím, že pouze

omezil jeho rozsah, neboť žalovaná částku 1 000 000 Kč žalobkyni zaplatila dne 20. 3. 2000. Jedná se tudíž o rozsudek potvrzující.

Podle ustanovení § 239 odst. 2 o. s. ř. nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam. Nevyhověním návrhu se ve smyslu § 239 odst. 2 o. s. ř. rozumí nejen to, že odvolací soud návrh ve výroku svého rozsudku nebo usnesení zamítl, ale i případy, že o návrhu opomněl rozhodnout. V dané věci navrhla žalovaná, aby odvolací soud připustil proti svému rozhodnutí dovolání, v odůvodnění svého odvolání a vyjádření ke zpětvzetí žaloby ze strany žalobkyně (č. l. 116), které podala soudu 9. 6. 2000. Odvolací soud ve svém rozsudku ze dne 14. června 2002 č.j. 13 Co 414/2000-139 o uvedeném návrhu dovolatelky nerozhodl. O rozhodnutí zásadního právního významu jde zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo jejíž výklad se v judikatuře těchto soudů neustálil nebo jestliže odvolací soud posoudil určitou právní otázku jinak, než je řešena v konstantní judikatuře vyšších soudů. Předpokladem je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam a současně má zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu). Řeší-li napadené rozhodnutí určitou právní otázku v rozporu s hmotným právem, má vždy - bez ohledu na výše uvedené předpoklady - po právní stránce zásadní význam.

V napadeném výroku rozsudku odvolacího soudu bylo žalované uloženo zaplatit žalobkyni úrok z prodlení ve výši 26 % z částky 1 000 000 Kč za dobu od 13. 12. 1997 do 19. 3. 2000. Toto svoje rozhodnutí odvolací soud odůvodnil tak, že „mezi účastníky není sporu o tom, že žalovaná se dostala do prodlení se zaplacením částky 1 000 000 Kč, která byla předmětem tohoto řízení, do doby částečného zpětvzetí návrhu na jeho zahájení, dne 13. 12. 1997. Jestliže žalovaná splnila dluh dne 20. 3. 2000, byla v prodlení s tímto peněžitým plněním v době od 13. 12. 1997 do 19. 3. 2000“.

Podle § 157 odst. 2 o. s. ř. v odůvodnění rozsudku uvede soud podstatný obsah přednesů, stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, a posoudí zjištěný skutkový stav podle příslušných ustanovení, jichž použil. Pro rozsudek odvolacího soudu platí toto ustanovení přiměřeně, pokud odpovídá přezkoumné povaze jeho činnosti (§ 211 o. s. ř.).

Případná absence řádného a přezkoumatelného odůvodnění právního posouzení věci odvolacím soudem z pohledu právně významných skutečností pro rozhodnutí věci znemožňuje dovolacímu soudu přezkoumat jeho správnost [§ 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř.]. Nepřezkoumatelnost rozsudku rovněž ve svých důsledcích představuje porušení ústavně zaručeného práva na soudní ochranu uvedeného v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. října 1998 sp. zn. IV. ÚS 304/98, uveřejněný pod číslem 12/1998 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu).

V daném případě se žalobkyně po žalované domáhala, aby jí zaplatila i úroky z prodlení z dlužné částky 1 000 000 Kč, jež představovala dosud nezaplacenou část ceny za provedené dílo. Žalovaná uplatnila vůči žalobkyni k započtení svou tvrzenou pohledávku ve výši rovnající se žalované částce z titulu sjednané smluvní pokuty. Soud prvního stupně tuto procesní obranu neshledal důvodnou, neboť dospěl k závěru, že ujednání o smluvní pokutě je neplatné podle § 39 ObčZ. Žalovaná v odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně však nadále setrvala na stanovisku, že sjednaná smluvní pokuta není nepřiměřená a tudíž nejde o neplatný právní úkon. Přestože bylo povinností odvolacího soudu se s touto argumentací žalované vypořádat, odvolací soud tak neučinil.

Nevypořádal-li se odvolací soud v odůvodnění svého rozhodnutí s odvolacími námitkami žalované, prostřednictvím kterých zpochybňovala správnost závěrů soudu prvního stupně o neplatnosti ujednání o smluvní pokutě a v důsledku toho o nemožnosti započítat tuto smluvní pokutu proti pohledávce žalobkyně, přičemž posouzení této otázky bylo významné i z hlediska posouzení vzniku nároku žalobkyně na úrok z prodlení, tj. pominul-li právně významné skutečnosti mající zásadní právní význam pro posouzení důvodnosti žalobou uplatněného nároku, lze uzavřít, že právní posouzení věci odvolacím soudem ohledně nároku žalobkyně na úhradu úroku z prodlení, je neúplné a tudíž i nesprávné. Dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. je tudíž naplněn.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 1 věty za středníkem o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu v části týkající se úroku z prodlení a ve výrociích o nákladech řízení zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Další články:

- [Nezbytná cesta](#)
- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)